

Verhalen Joodse Soesters

Holocaust-herdenking niet fysiek in Soest, wel op tv

De Holocaustherdenking op 31 januari kan vanwege corona niet fysiek plaatsvinden in Soest, maar is wel landelijk via tv te bekijken. Het Comité 4 en 5 mei Soest-Soesterberg deelt daarnaast op zijn website verhalen over Joodse Soesters die zijn weggevoerd.

Astrid van den Hoek

De Stichting Comité 4 en 5 mei Soest-Soesterberg organiseerde in 2020 een herdenking bij het tijdelijke monument 'Levenslicht' bij Kunststichting Hazart. Het monument in onze gemeente maakte deel uit van een landelijk project. Inmiddels is het in Museum Soest te zien. „Dat was de eerste Holocaustherdenking in Soest”, vertelt Fred Heidinga die vorig jaar Cees Vos opvolgde als voorzitter van het comité. „Er was een plan voor een jaarlijkse traditie.”

Internationaal is er op 27 januari, de dag dat Auschwitz bevrijd werd, de Holocaust Remembrance Day. In Nederland is de Nationale Holocaustherdenking altijd op de laatste zondag van januari, dit jaar op de 31ste. Heidinga: „Het plan was om dan in Soest ook een herdenking te houden met een korte overweging, een joods gebed en joods gezang en daarnaast het noemen van de namen van alle Joodse Soesters die in de oorlog zijn weggevoerd. Helaas kunnen we nu dus niets fysieks organiseren, maar we willen er zeker elk jaar aandacht voor vragen.”

NAMEN EN VERHALEN Het noemen van de namen van Joodse Soesters die zijn weggevoerd, zou dit jaar voor het eerst zijn. Voorheen waren ze namelijk niet bekend. Heleen Joosse deed het afgelopen jaar onderzoek naar wie deze Joodse bewoners van Soest waren die werden weggevoerd. In totaal vond zij de namen van ruim 70 Joden die in de gemeente hebben gewoond ten tijde van de oorlog, onder wie vluchtelingen uit Duitsland. Van deze Joodse Soesters hebben er 35 de oorlog niet overleefd. Joosse speurde in archieven, boeken, dagboeken en op internet om meer over hen te weten te komen. Dit resulteerde in zo'n negentien verhalen over in totaal bijna veertig

mensen, veelal hele gezinnen. Met name de berichten in dagboeken of persoonlijke boodschappen, haastig gekrabbeld op stukjes papier vlak voordat iemand werd weggevoerd of opgepakt, zijn indrukwekkend.

Hieronder een ruime samenvatting uit het verhaal over Lena en Paul Blumenfeld en hun dochter Gaby, dat de Soester Courant met toestemming van Heleen Joosse en het plaatselijke Comité 4 en 5 mei mag publiceren. Wie informatie heeft over Joodse bewoners van Soest ten tijde van WOII kan contact opnemen via heleenjoosse@ziggo.nl.

Het verhaal van Paul, Lena en Gaby Blumenfeld

Helene (Lena) Blumenfeld-Heumann kwam uit een gezin met drie meisjes, Therese, Martha (Maddie) en zichzelf. Op de vlucht voor de nazi's in Duitsland kwamen ze alle drie met man en ieder een kind in Nederland terecht. Dat was niet makkelijk want Nederland had uit angst voor te veel vluchtelingen de grens met Duitsland praktisch gesloten. Van Lena Blumenfeld is een verslag in het Nederlands bewaard gebleven dat zij vlak voor de onderduik heeft geschreven. Dit verslag is door haar zuster Martha meegenomen naar de VS en na haar dood door haar familie aan het Holocaust Museum in Washington geschonken. Veel van de hiernavolgende informatie komt uit dit verslag. Lena, haar man Paul en hun dochtertje Gaby woonden eerst in Groenlo bij een zus van Paul maar vanwege de oorlogsdreiging moesten Duitsers (en dat waren de Blumenfelds, ook al waren ze uit Duitsland gevlucht) uit het grensgebied vertrekken.

Zo kwamen zij eind in 1938 in Soest terecht. Ze konden woonruimte huren in een pension op de Burgemeester Grothestraat 55, waar nu restaurant Bauer is. Van hun plan om naar de VS te emigreren kwam niets terecht omdat de papieren uit Duitsland niet op tijd in orde waren voor de oorlog uitbrak. Lena schreef: „Hier woonden we rustig, maar toch niet erg tevreden omdat Paul volstrekt niet mocht werken. Ons enige geluk was dat wij met onze kleine Gaby samen een rustig en gelukkig leven hadden.”

BARRE TOCHT Na een barre tocht 'lopend en kruipend door ijs en sneeuw', kwamen op 2 januari 1939 de zuster van Lena, Martha, haar man Henry Bernstein en hun zoon Rolf bij hen aan. Toen de Duitsers Nederland op 10 mei 1940 binnenvielen, werden de families Blumenfeld en Bernstein in Amsterdam door de Nederlandse autoriteiten geïnterneerd, zij waren immers Duits. 'Men bracht ons naar Amsterdam in het gevangenis, waar wij echter na een paar dagen ontslagen werden. Zonder onze mannen, die kwamen pas later vrij.' Toen ze terugkwamen was ook Soest bezet door de Duitsers. „De schrik voor de Duitsers was vreselijk. Nu volgen ook al de Jodenwetten voor Nederland. De zaken gingen in Arische handen over. In 1942 mochten de Joden niet meer hun verblijfplaats verlaten, moesten den Jodenster dragen (vanaf 6 jaar), mochten geen trein, tram of bus meer nemen. Maar dat was nog niet het ergste, dat kwam pas met de vervolging der Joden. Geen man of jongen durfde meer op straat te gaan. Ze werden zo maar opgepikt en meegenomen, onder zware mishandelingen in het kamp naar Westerbork of later naar Vught gebracht... Eerst kregen de Joden een briefje dat ze op een bepaalde dag met een rugzak als bagage 's nachts om 12 uur aan het station moesten zijn, de vrouwen en kinderen zonder hoofdbedekking! En dat beetje bagage nam men hen ook nog af. Nu begonnen de arme vervolgte mensen een plaatsje bij (de tekst is hier onleesbaar - red.) te zoeken om zich voor de Duitsers te kunnen verstoppen om zo de zekeren dood te ontsnappen.”

VERRADEN De Bernsteins doken onder, eerst bij bakker Van Brummelen en later bij Benjamin en Rie Blankenstein, Paul dook onder samen met zijn andere zwager Walter Eichenwald in Brabant. Lena en haar dochter Gaby vonden een plek in Soest bij de familie Van Paddenburg. Paul en Walter werden al snel verraden en opgepakt. Zij werden op 2 juli 1943 in Sobibor vermoord. Lena leed aan suikerziekte en door al deze vreselijke gebeurtenissen en het gebrek aan medicijnen is zij daaraan in oktober 1944 overleden. Gaby werd daarna overgebracht naar het onderduikadres van haar tante Thea en haar neef Gary in Brabant. Zij overleefden de oorlog. De familie Bernstein, die ondergedoken was bij Blankenstein werd samen met Benjamin Blankenstein opgepakt. Alleen Martha Bernstein kwam terug. Gaby emigreerde samen met haar tantes Martha en Thea en haar neef Gary naar de VS.

Het complete verhaal over de Blumenfelds en andere verhalen zijn te vinden op <http://www.4-5-mei.nl/> onder het kopje 'holocaust'.

De Nationale Holocaust Herdenking is op zondag 31 januari te zien bij de NOS, van 11.05-12.30 uur op NPO1 en van 19.35-20.05 uur op NPO2.

Bron: Henk Bos